

МЦПД

Міжнародний
Центр
Перспективних
Досліджень

01001, Україна, м. Київ, вул. Бориса Грінченка, 4, офіс 3.
Тел. (044) 279-88-23 | office@icps.kiev.ua | www.icps.com.ua

Зовнішньополітичні акценти

4 листопада 2014 року
Випуск 10

Зміст

Зовнішньополітичні стратегії та рішення	1
• «Вибори» у ДНР/ЛНР — крах мінських угод	1
Європейський фокус	3
• 1 листопада запрацювала Угода про асоціацію з ЄС.	3
Регіональний та глобальний фокус: вплив на Україну	5
• Україна піднялась в рейтингу Doing Business-2015	5
• Зимовий газовий протокол «Україна — Росія — Єврокомісія».	6

Зовнішньополітичні стратегії та рішення

«Вибори» в ДНР/ЛНР — крах мінських угод

2 листопада 2014 року, незважаючи на протести України та застереження міжнародної спільноти, на територіях Донецької та Луганської областей, тимчасово окупованих російськими військами та місцевими незаконними військовими формуваннями, пройшли так звані «вибори». Результати були очікуваними: і явка, і «переможці» виявилися такими, як і було заплановано у Кремлі. Прогнозовано виявилася і реакція провідних держав-партнерів України та міжнародних організацій. Жодна цивілізована країна світу чи міжнародна організація не визнала легітимності цих «виборів». «Театр абсурду» — найбільш розповсюджена характеристика дійства, організованого Кремлем. А найбільш жорстко відреагувала ФРН устами речника канцлера Ангели Меркель пана

Явка і «переможці» виявилися такими, як і було заплановано у Кремлі

Штефана Зайберта. За його словами, у зв'язку з визнанням Росією «виборів» у ЛНР/ДНР, скасування санкцій проти Росії виключається. Більше того, він також не відкидає можливості посилення санкцій.

Цілком очевидно, що в Москві не могли не очікувати на таку реакцію. І все ж таки, сценарій підризу мінських домовленостей реалізовано. Можна припустити, що таким чином Володимир Путін намагається вирішити два завдання. Перше — централізувати

Сценарій підризу мінських домовленостей реалізовано

владу в самопроголошених ДНР/ЛНР, адже сутички між непідконтрольними бандитськими формуваннями вже почали нервувати навіть Кремль. Друге — легітимізувати самопроголошених «лідерів» обох терористичних організацій. Наступним кроком буде нав'язування Україні та міжнародній спільноті позиції, що

єдиними легітимними перемовниками щодо врегулювання ситуації на Донбасі є саме ті особи, які «отримали підтримку» на виборах — Олександр Захарченко та Ігор Плотницький. При цьому сама Росія претендуватиме на роль посередника-миротворця, наполягаючи на тому, що вона не має жодного відношення до подій на Сході України.

Україні в такій ситуації важливо не повторювати помилок керівництва Молдови, яке ще в середині 90-х років пішло на переговори з самопроголошеним Президентом Придністров'я Смирновим, який таким чином зміг легітимізуватися в очах громадян, що проживали на підконтрольній йому території. Врешті-решт ситуація в Придністров'ї була заморожена на десятиліття. Натомість, доцільно відмовитися від подальшого виконання мінських до-

Україні не слід повторювати помилок керівництва Молдови

мовленостей та проведення переговорів у подібному форматі. Україна має публічно наполягати на організації повноцінної міжнародної конференції щодо врегулювання ситуації на Сході у форматі «Женева +» за участі України, Росії, США, ЄС, ОБСЄ та ООН.

Той факт, що протягом всього періоду так званого перемир'я, запровадженого згідно з мінським протоколом, на Донбасі відбувається поступове накопичення важкої військової техніки та військовослужбовців з Російської Федерації свідчить, що часу для реалізації мирного сценарію залишається обмаль. Якщо не наполягти на ефективному дипломатичному форматі вже найближчими тижнями, то не можна виключати можливість переведення конфлікту зі стану «ні війни, ні миру» до фази відкритого військового протистояння за участю регулярної російської армії.

Часу для реалізації мирного сценарію залишається обмаль

Європейський фокус

1 листопада запрацювала Угода про асоціацію з ЄС

Незважаючи на всі намагання Кремля зірвати спочатку укладення, а потім і ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, 1 листопада договір нарешті запрацював, хоча і не в повному обсязі і лише в режимі тимчасового застосування. Проте це вже перший крок. З цього приводу відбулося як мінімум дві публічні події, які раніше в таких випадках не практикувалися.

По-перше, підготовлено Спільну Заяву президентів України, Європейської Ради та Європейської Комісії. Це є особливо знаковим з огляду на те, що в ніч з 31 жовтня на 1 листопада Президент ЄК Жозе Мануель Баррозу склав повноваження. Тому оприлюднення цього документу в останній день його перебування на посаді свідчить про величезну політичну вагу такого кроку не лише для України, а й для ЄС. Окрім протокольних положень, які зазвичай містять подібні заяви, слід звернути увагу на те, що сторони домовились вже до кінця року провести інавгураційне засідання Ради Асоціації — по суті, голов-

Сторони домовились вже до кінця року провести інавгураційне засідання Ради Асоціації

го спільного виконавчого органу Україна-ЄС, покликаного визначати пріоритети та забезпечувати моніторинг результатів виконання Угоди. Також наголошується на тому, що Угода про асоціацію стане інструментом реалізації необхідних реформ в Україні за підтримки ЄС. Однак у Спільній Заяві, як і раніше, відсутня згадка про перспективи членства України в ЄС. На жаль, у документі вкотре використано формулювання, що Угода про асоціацію «не є кінцевою метою співробітництва між Україною та Європейським Союзом».

По-друге, початок виконання Угоди про асоціацію з ЄС став одним з приводів, разом з так званими «виборами» в самопроголошених ДНР/ЛНР, для чергового Звернення Президента України до народу. У ньому за всю історію незалежності України застосовано чи не найжорсткішу мову при формулюванні позиції щодо незворотності курсу на європейську інтеграцію. «Я ніколи і нікому не дам зупинити нашого поступу в бік Європи», наголосив глава держави.

Початок виконання Угоди про асоціацію став приводом для Звернення Президента

Заслугує на увагу також факт продовження застосування в односторонньому порядку режиму торговельних преференцій щодо України. Це рішення ЄС частково компенсує негативний ефект, викликаний досягненням 12 вересня цього року під тиском Москви доволі неочікуваної домовленості про відтермінування до 1 січня 2016 року повноцінного запуску зони вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Загалом 1 листопада можна вважати першим кроком до виконання запиту суспільства, який гучно пролунав під час Революції гідності на багатьох майданах країни. Проте попереду стоїть низка першочергових завдань, без виконання яких, початок виконання Угоди про асоціацію може втратити своє практичне значення. По-перше, слід закріпити в Коаліційній угоді зобов'язання забезпечення урядом та Парла-

ментом прийняття законопроектів, необхідних для здійснення системних реформ в Україні, та їхню відповідність положенням Угоди про асоціацію. По-друге, створити потужний центральний орган виконавчої влади (міністерство), який опікуватиметься питаннями не тільки виконання Угоди про асоціацію, а й всіма питаннями європейської інтеграції, а також стане центром реалізації реформ в країні. Адже введення лише посади першого віце-прем'єра — міністра з європейської інтеграції, яке вже анонсовано першим проектом коаліційної угоди Петра Порошенка, не достатньо. І по-третє, необхідно не допустити внесення жодних змін до тексту Угоди про асоціацію під тиском Кремля, який навряд чи послабиться в короткостроковій перспективі.

Регіональний та глобальний фокус: вплив на Україну

Україна піднялась в рейтингу Doing Business-2015

Україна, попри війну з Росією та суттєве погіршення економічної ситуації з початку року, увійшла в першу сотню в рейтингу легкості ведення бізнесу Doing Business-2015, розробленого експертами Світового банку та Міжнародної фінансової корпорації, піднявшись на 16 позицій і посівши 96 місце.

Водночас, незважаючи на суттєве покращення позицій, найближчі сусіди все одно випереджають Україну. Зокрема Польща зайняла в рейтингу 32-е місце, Болгарія — 38, Румунія — 48, Білорусь — 57, Росія — 62, Молдова — 63.

Україна входить до першої сотні рейтингу легкості ведення бізнесу Doing Business-2015

Лідером у світовому рейтингу сприятливості ведення бізнесу традиційно є Сінгапур. Також у першу десятку увійшли Нова Зеландія, Гонконг, Данія, Південна Корея, Норвегія, США, Велика Британія, Фінляндія і Австралія.

Рейтинг базується на 10 показниках та охоплює 189 країн. У рейтингу враховані дані з травня 2013 р. по 1 червня 2014 р. Україні вдалось покращити свої позиції в рейтингу за рахунок наступних факторів. На 49 позицій виросло місце України по показнику «Спрощення процесу сплати податків для компаній» завдяки введенню електронної системи подання декларацій. Однак інших істотних покращень у сфері оподаткування за цей період не відбулося.

На 29 позицій покращився рейтинг України за показником «Реєстрація власності» за рахунок запровадження нової системи державної реєстрації майнових прав на нерухоме майно, яка забезпечує державну реєстрацію в одному Державному реєстрі майнових прав та їх об'єктів як на земельні ділянки, так і на об'єкти нерухомості.

З іншими вісьмома показниками рейтингу в Україні справи йдуть не особливо оптимістично. Мінімальне зростання на одну позицію продемонстрував критерій «Забезпечення контрактів». Найбільше тягне Україну донизу в загальному заліку індикатор «Підключення до електромереж», за яким наша країна посіла 185 місце. Кількість дозвільних процедур у цьому секторі досягає 10, процес отримання дозвільних документів розтягується на 277 днів, а вартість перевищує 165,5% від доходу на душу населення.

Індикатор «Підключення до електромереж» найбільше тягне Україну донизу у загальному заліку

Поточне місце України в рейтингу Doing Business-2015 характеризує швидше формальні регуляторні поліпшення, ніж реальні. Нагадаємо, що ще на початку 2013 року Міністр економічного розвитку Ігор Прасолов представив 23 точкових зміни до законодавства, які, як планувалось, мали привести Україну в першу сотню рейтингу.

Індекси та макроекономічні показники є своєрідною візитною карткою, які опосередковано характеризують підприємницький та інвестиційний клімат в країні. Міжнародні інвестори та світові корпорації, обираючи країну для здійснення інвестицій та виходу на той чи інший локальний ринок, справді враховують

позиції країни в міжнародних рейтингах. Особливою увагою серед інвесторів користується рейтинг Doing Business. Однак його показники, в контексті інших індексів, не сигналізують про суттєву якісну зміну української економіки.

На жаль, динаміка позицій України в інших рейтингах також є не надто оптимістичною. За індексом конкурентоздатності Україна посідає 76 місце, покращивши ситуацію з 2013 року тільки на 8 пунктів. Відповідно до індексу економічної свободи, Україна перебуває на 155 місці. А в індексі сприйняття корупції вже кілька років Україна займає найнижчі позиції. Водночас за останні 10 років конкуренція між країнами значно посилилась і відстань між ними у рейтингу Doing Business стала щільнішою. Розрив між країнами-аутсайдерами та країнами-лідерами значно скоротився. Тому для того, щоб зробити суттєвий якісний ривок, необхідно докласти набагато більше зусиль, аніж 7–10 років тому.

Враховуючи той факт, що Україна знаходиться в стані фактичної війни з Росією, що в свою чергу негативно відображається на її економічному становищі, в експертному середовищі панує думка, що поточна негативна економічна ситуація в Україні призведе до суттєвого погіршення позицій вже у наступному році. Проте якщо уряд послідовно реалізовуватиме економічні реформи, можна розраховувати не тільки на збереження, але й на покращення позицій України в світових рейтингах легкості ведення бізнесу.

Україна може покращити власні позиції в рейтингу легкості ведення бізнесу за умови реалізації глибоких економічних реформ

Зимовий газовий протокол «Україна — Росія — Єврокомісія»

Тимчасовий «зимовий пакет» тристоронніх газових домовленостей підписано вночі з 30 на 31 жовтня. Пакет домовленостей представлено трьома документами. Перший документ — тристоронній зобов'язуючий протокол щодо умов постачання газу з Російської Федерації до України

на період з листопада 2014 по 31 березня 2015 р., підписаний Міністрами енергетики України та Російської Федерації, завіреним єврокомісаром з питань енергетики Г. Еттінгером. В документі прописані базові умови реструктуризації виплати боргу та поновлення газових поставок із листопада 2014 р.

Другий документ — «технічний» додаток до контракту купівлі-продажу газу від 19 січня 2009 р. між «Газпромом» та «Нафтогазом», котрий фіксує деталі постачання газу. Додаток підписано главами вищезазначених господарюючих об'єктів.

Третій документ — лист президента Єврокомісії Жозе Мануеля Баррозу на ім'я Президента України Петра Порошенка, де закріплена гарантія з боку Євросоюзу про фінансову підтримку України у разі невиконання Росією зобов'язань за ціною контракту, а також готовність Європейської комісії сприяти нарощуванню реверсних поставок блакитного палива до української держави.

Оцінювати газові домовленості у Брюсселі за допомогою категорії «перемога» чи «поразка» не є доцільним. Укладені домовленості найкраще охарактеризувати як тимчасовий компроміс. Звичайно, для України це вкрай важкий компроміс, адже їй потрібно вести переговори, домовлятися і платити державі-агресору. Проаналізуємо здобутки і втрати офіційного Києва в контексті тимчасових газових домовленостей.

Відповідно до додаткових домовленостей, сума заборгованості України за листопад-грудень 2013 р. та перший квартал 2014 р. розраховується за ціною 268,5 дол. за тис. куб. м. та складає 3,1 млрд. дол. Сплата боргу відбудеться в два етапи: перший платіж у 1,45 млрд дол. українська сторона повинна сплатити у найближчий термін, а другий транш у 1,65 млрд дол. — до кінця поточного року. В результаті, до кінця 2014 р. Москва отримає від Києва 3,1 млрд. дол. як погашення заборгованості та 1,52 млрд. дол. як передплата за 4 млрд. куб. м. газу. Цікаво, що кожна сторона-підписант коментує по-своєму «боргову проблему». Зокрема, російські урядовці переконані, що це часткова сплата боргу, другу половину Москва планує отримати після рішення Стокгольмського суду. Водночас, український уряд впевнений, що «боргові дебати» з Росією закінчились.

Під угодою стоїть підпис представника Єврокомісії як гаранта дотримання домовленостей та незмінності ціни на російські газові поставки. Втім, відкритим залишається питання як саме

Європейська комісія буде змушувати «Газпром» дотримуватись «ціни зі знижкою». Власне, в контракті такий механізм не виписаний.

Ціна газу за тимчасовими домовленостями у 378 дол./тис.куб.м. зафіксована як «зменшення на розмір знижки експортного мита». Згідно з домовленостями, російський уряд повинен прийняти постанову про надання знижки у 100 дол. за рахунок скасування експортного мита на газ, що поставляється в Україну. Означена позиція тимчасової угоди також по-різному трактується російською та українською сторонами. Власне, уряд Яценюка вважає, що нарешті домігся ринкової ціни на російський газ. Натомість Росія переконана, що знижка носить тимчасовий характер, а її введення або скасування залежить виключно від російського уряду. У будь-який момент Кремль може в односторонньому порядку відмінити 100-доларовий бонус та повернутись до розрахунків за ціною у 478 дол./тис.куб.м.

Беззаперечною перемогою українських перемовників є домовленість отримувати газ за передплатою та оплачувати лише ту кількість газу, котру готові закупити. Таким чином, українській делегації вдалося відійти від принципу «бери або плати», закладеного у попередньому контракті, відповідно до якого Київ змушений оплачувати певні обсяги газу, навіть якщо він їх не споживає.

Варто пам'ятати, що Росія не досягла стратегічної мети, адже проблема з будівництвом «Південного потоку» не вирішена, а питання використання 100% потужностей газопроводу OPAL, через який російський газ по «Північному потоку» надходить до Німеччини, перенесено на січень 2015 року. Протягом останніх місяців Росія неодноразово використовувала політичні аргументи, доводячи, що Україна є ненадійною транзитною ланкою. Підписані брюссельські домовленості суттєво нівелюють зусилля Росії у цьому напрямку, але це не означає, що Кремль відмовився від своїх задумів. Тому очікувано, що Москва продовжить шукати шляхи зриву поставок блакитного палива до Європи. Не слід ви-

Тимчасові газові угоди по-різному трактуються російською та українською сторонами

Укладені газові домовленості — це тимчасовий компроміс

Москва може зірвати транзит газу через Україну

ключати можливість, що Росія може проігнорувати тимчасову газову угоду (так як нині ігнорує мінські домовленості) і це призведе до ескалації газового конфлікту. Тому нині український уряд повинен вжити превентивних заходів та збільшити запаси блакитного палива у короткостроковій перспективі, викуповуючи зазначені 4 млрд. куб. м. газу вже у найближчі місяці. Не варто виключати, що у зимовий пері-

од Москва може зупинити транзит українською територією, посиляючись на технічні причини, звинувачуючи Київ у крадіжках газу та під будь-яким іншим надуманим приводом. У разі ускладнення транзиту газу до Європи одразу ж виникає проблема реверсу європейського газу до України, що суттєво порушить газовий баланс нашої країни на осінньо-зимовий період.

Метою публікації є оцінка основних зовнішньополітичних кроків України, аналіз представлення України у контексті глобальних процесів у регіоні та світі, а також огляд основних світових подій, що можуть мати вплив на подальший розвиток України та країн регіону. Окрема увага приділяється оцінці процесу європейської інтеграції України, зокрема питанням імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

@2014 Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД)

У разі цитування обов'язкове посилання на МЦПД

Автор ідеї: Василь Філіпчук

Відповідальний за проект: Вадим Трюхан

Колектив експертів МЦПД: Вадим Трюхан, Володимир Притула, Ірина Івашко, Олена Захарова, Наталя Слободян, Василь Поворозник

Експерти Центру відкриті до спілкування з медіа. Для отримання фахових коментарів просимо звертатися до Директора з комунікацій МЦПД Світлани Судак:

ssudak@icps.kiev.ua